

EDAFOLOGIA BÀSICA I APLICADA

Tipus d'assignatura: optativa de 2n cicle, 7.5 crèdits

Departament responsable: BIOLOGIA VEGETAL, Unitat de Fisiologia Vegetal

Coordinador: J. Bech

Distribució temporal: Setembre- Gener

Codi:135053

Criteris d'avaluació: En la qualificació de l'assignatura es tindrà en compte l'aprofitament obtingut en treballs monogràfics, seminaris , etc.

Objectius: Estudi dels sòls, components essencials del medi ambient, base dels ecosistemes terrestres, principi de moltes cadenes tròfiques i suport dels espais antropitzats (urbans, vies de comunicació, etc.). La capa de sòls o pedosfera és un medi organitzat, complex i dinàmic, fruit i al ensems suport de la vida, zona de contacte entre la biosfera, litosfera, hidrosfera i atmosfera.

Disciplina útil tant a biòlegs com geòlegs. També a geògrafs, químics, ecòlegs, agrònoms i mediambientalistes.

Després de desenvolupar l'estudi bàsic dels sòls, es tractarà també amb detall la degradació, efectes dels incendis forestals, erosió i contaminació del sòl, així com el poder descontaminador del sòls en relació amb el medi ambient, riscos, evaluació d'impacte, etc.

Programa de teoria

INTRODUCCIÓ:

Tema 1. Ciència del sòl, Edafologia i Pedologia. Conceptes bàsics: Pedon, Perfil i Horitzons.

Tema 2. Formació dels sòls. Alteració de les roques: física, química i biòtica. Pedogènesi: processos isotropitzants i anisotropitzants.

FASE SÒLIDA DEL SÒL:

Tema 3. Components dels sòls. Inorgànics. Dimensions dels components. Textura. Granulometria. Determinació. Classificació i diagrames texturals.

COMPONENTS MINERALS:

Tema 4. Natura dels components minerals. Silicats primaris, òxids de ferro, alumini, manganés i titani.

Tema 5. Sals. Carbonats: calç total i activa, sulfats i halurs.

Tema 6. Col.loids minerals. Les argiles: estructura, propietats i classificació. Origen i dinàmica.

COMPONENTS ORGÀNICS:

Tema 7. Components orgànics. Matèria orgànica i humus. Definicions. Composició, extracció i fraccionament. Substàncies húmiques. Àcids húmics i fúlvics. Humines

Tema 8. Tipus d'humus. Poc evolucionats: mor, moder i mull carbonatat. Mulls evolucionats.

Tema 9. Humus evolucionats en medi anaerobi: turbes, muck, anmoor, etc.

Tema 10. Biologia del sòl: microflora i microfauna. Rol en l'humificació i agregació.

Tema 11. Evolució de la matèria orgànica. Descomposició i humificació. Fases mecàniques i bioquímiques.

ORGANITZACIÓ DEL SÒL:

Tema 12. Estructura del sòl. Nivells d'organització. Macro i microestructures. Classificació.

Tema 13. Gènesi de l'estructura. Factors d'agregació: físico-químics, mecànics i biòtics. Avaluació.

Tema 14. Gènesi de l'estructura. Mecanismes. Cinètica de l'agregació.

Tema 15. Estabilitat estructural. Degradació. Millora. Acondicionadors sintètics. Avaluació de l'estabilitat estructural.

Tema 16. Porositat del sòl. Classificació. Densitat real i aparent. Determinació. Càlcul de la porositat. Diagrames de porositat.

Tema 17. Color del sòl. Substàncies cromogènes del sòl. Factors i processos de pedocromogènesi. Mesura del color. Codi Munsell. Índex de color

FASE LÍQUIDA DEL SÒL:

Tema 18. L'aigua del sòl. Importància, origen i magnituds. Característiques de la humitat edàfica. Classificació biològica de l'aigua del sòl.

Tema 19. Forces i energies de retenció de l'aigua del sòl. Potencials hídrics. Concepte de pF. Tensió i humitat. Corbes de pF. Influència de la textura.

Tema 20. Dinàmica de l'aigua del sòl. Tipus de moviment: flux en sòl saturat. Conductibilitat hidràulica. Moviment capil·lar. Perfils hídrics.

FASE GASOSA DEL SÒL:

Tema 21. Atmosfera del sòl. Composició: variacions. Gasos en la solució del sòl. Permeabilitat i difusió gasosa. Respiració dels microorganismes edàfics.

Tema 22. Temperatura del sòl. Recepció i propagació del calor: conductivitat calorífica. Variacions diàries i estacionals de temperatura. Mesura de la temperatura del sòl.

FUNCIONALISME DELS SÒLS:

Tema 23. Complex de bescanvi. Bescanvi iònic del sòl. Causes de bescanvi catiònic i aniònic.

Tema 24. Factors que influeixen en la capacitat de bescanvi. Capacitat de bescanvi catiònic. Bases bescanviabls. Grau de saturació. Determinació d'aquestes magnituds.

Tema 25. Reacció del sòl. pH. Tipus d'acidesa. Causes de l'acidesa i de l'alcalinitat dels sòls. Mesura del pH.

Tema 26. pH i complexe de bescanvi. Poder amortidor. pH i disponibilitat de nutrients. Correcció del pH: esmenes.

Tema 27. Sòls àcids. Problemes carencials i de toxicitat. Encalçinat.

Tema 28. Sòls calcaris. Clorosi fèrrica. Avaluació del poder clorosant del sòl: calç activa. IPC. Determinació.

Tema 29. Sòls salins i alcalins. Origen de la salinitat. Alcalinitat. Conductimetria. CE, PSI i SAR.

Tema 30. Risc de salinització i alcalinització de les aigües de reg. Prevenció i correcció de sòls salins i alcalins. Drenatge, reg i esmenes.

Tema 31. Potencial d'òxido- reducció dels sòls. Factors. Hidromorfia. Gley i pseudogley.

INTRODUCCIÓ A LA TAXONOMIA: *aspectes teòrics i aplicats (bona gestió pel manteniment sostenible de la qualitat dels sòls)*

Tema 32. Classificació de sòls. La Soil Taxonomy (SSSA) i l'ordenació de la FAO.

Tema 33. Principals tipus de sòls: Entisòls, Inceptisòls i Aridisòls. Gènesi, característiques i gestió.

Tema 34. Vertisòls, Mollisòls i Oxisòls. Gènesi, característiques i gestió.

Tema 35. Alfisòls, Ultisòls i Spodosòls. Gènesi, característiques i gestió.

Tema 36. Andisòls i Histosòls. Gènesi, característiques i gestió.

PEDOLOGIA APLICADA:

Tema 37. Prospecció i cartografia de sòls. Mapes bàsics i temàtics de sòls. Teledetecció i SIG. Sòls i ordenació del territori.

Tema 38. Els sòls i la nutrició de les plantes: macro i micronutrients. Factors reguladors de la disponibilitat.

Tema 39. Avaluació de sòls. Diferents criteris. Metodologia de la FAO i altres. Mapes d'avaluació de sòls. Els sòls i l'impacte ambiental. La qualitat dels sòls. Índex de qualitat dels sòls.

Tema 40. Degradació i contaminació dels sòls. Poder descontaminant dels sòls. Propietats, mecanismes i limitacions. Tecnologies de correcció i descontaminació dels sòls.

Tema 41. Erosió dels sòls: hídrica, eòlica i deguda al gel i la neu.

BIBLIOGRAFIA DE TEORIA:

- Afes, 1992. *Referenciel pédologique: principaux sols d'Europe*. INRA.
- Alloway 1995. *Heavy Metals in Soils*. Blackie Acad. and Prof. London
- Bech, J., 1997. *Els sòls i la contaminació ambiental*. (Recerques i reflexions sobre el medi ambient a Catalunya). Fundació Catalana per la Recerca.
- Duchaufour, Ph., 1989. *Manual de Edafología*. Ed. Masson.
- Gerrard, J.G., 1993. *Soil Geomorphology*. Ed. Chapman & Hall
- Lavelle, P., 1994. *Soil Ecology*. Ed. Chapman & Hall
- Soil Survey Staff America, 1992. *Keys of Soil Taxonomy*. 5e Ed. SMSS. Tech. Mon.6
- Tan, K.H, 1994. *Environmental Soil Science*. Deckker.
- Wise, Trantolo, 1994. *Remediation of hazardous waste contaminated soils*. . Ed. Marcel Dekker, Inc.

Distribució temporal de les pràctiques:

10 hores de treball de camp i 20 hores de treball de laboratori.

Objectius de les pràctiques:

L'objectiu principal de les pràctiques d'aquesta assignatura és l'aprenentatge dels mètodes més comuns en estudis sistemàtics de sòls, tant en la seva vessant de treball de camp com de laboratori.

Programa de pràctiques:

Pràctica 1. (5 hores). Sortida de camp i observació dels principals elements de gènesi de sòls (topografia, roca mare, fauna, vegetació i clima). Observació de les unitats de paisatge representatives de la zona d'estudi i selecció de 2 o 3 punts de mostreig contrastats. Obrir cates, descripció de perfils i presa de mostres.

Pràctica 2. (5 hores). Presentació de les tècniques d'anàlisi standard en estudis pedològics. Tractament de les mostres. Tamisat en sec. Observació de la

mineralogia de la fracció graves i pedres. Percentatge de graves. Determinació del color de la terra fina. Mesura de pH i carbonats.

Pràctica 3. (5 hores). Anàlisi granulomètrica (1° part). Mesura de C. orgànic.

Pràctica 4. (5 hores). Anàlisi granulomètrica (2° part). Anàlisi de la conductivitat. Anàlisi de metalls pesants: extracció.

Pràctica 5. (5 hores). Anàlisi granulomètrica (3° part). Anàlisi de metalls pesants: lectura ICP

Pràctica 6. (5 hores). Sortida al camp amb les taules dels perfils analitzats per tal de relacionar els resultats obtinguts al laboratori amb les característiques dels sòls observables al camp. Intentar extrapolar els resultats a una àrea determinada i comentar els factors a tenir en compte alhora d'aixecar un mapa de sòls.

Pràctiques facultatives. L'alumnat que vulgui aprofundir en aspectes de camp i laboratori se li donaran totes les oportunitats i facilitats.

BIBLIOGRAFIA DE PRÀCTIQUES

- FAO, 1990. *Guidelines for Soil Description*. 3rd Ed, Soil Resources, Management and Conservation Service Land and Water Development Division. Roma. pp.70.
- Westerman, R. L. ,1990. *Soil testing and Plant Analysis*. 3rd Ed. N° 3 in the SSSA book series SSSA, Madison, Wisconsin, USA.